

10 פעמים הופרו התקנון והנוהג של הכנסת במשך ישיבה מארכת אחת

כך נאנס התקנון

אורי אבנרי הגיש ליו"ר הכנסת שעתיים (!) לפני הישיבה בכתב הצעה לסדר, בה ביקש לנמק מדוע אסור לאחד את שלוש הצעות אי-האמון (הפרה מס' 2 לעיל), ומדוע אסור לדון בהן במשולב כל עוד לא החליט בית המישפט בדיון. כמוהו עשו לאחר מכן גם כמה סיעות אחרות.

בהפתח הישיבה, סירב היו"ר לאפשר למציעים לנמק את הצעותיהם, בטענה המגדירה חבת ממש שלפי סעיף 35 (ראה לעיל) הדיון בהצעת אי-אמון "ידחה דיון בכל סעיף אחר" ושההצעה לסדר מהווה סעיף אחר כזה.

אפילו לא-מישפטן יבין שזו שטות גמורה. הצעה לסדר הדיון אינה "סעיף אחר", אלא בדיוק להיפך — חלק מן הדיון שלגביו היא מוצעת.

אחרי שסירב בכל תוקף רדת רשות הדיבור למציעי ההצעות לסדר, קבע היו"ר שהוא דן חה את ההצעות שלהן — מכדי לשמוע בכדי את נימוקיהם!

כשנמשכה המהומה, החליט היו"ר לפתע לתת רשות הדיבור ליו"ר ועדת הכנסת, כדי שיקרא את ההחלטה לאחד את הצעות אי-האמון — וזאת אחרי שסירב לתת רשות-דיבור לחברי הכנסת שרצו להתנגד לאותה החלטה עצמה. גם לאחר מכן לא נתן למתנגדים לנמק את התנגדותם.

אורי אבנרי הציע לערוך במליאה הצבעה על החלטת ועדת הכנסת. היו"ר סירב.

אז קם ח"כ מנחם בגין, והשמיע את אותה הצעה עצמה. היו"ר החליט, "אני מקבל את ההצעה של חבר הכנסת בגין."

העליון, שמעון אגרנט, החליט שהבקשה תישמע למחרת היום, בהרכב של שלושה שופטים.

עתירה זו עוררה מיכתן קונסטיטוציוני חמור ביותר, ויכלה לקבוע סימן-דרך בתולדות המדינה חסרת-החוקה. לפי החוק, אין בית-המשפט מתערב בתהליכי הכנסת. אולם זיכרוני טען בעתירתו שבקבעו את סדר-היום של הכנסת פועל היושב-ראש בסמכות מינהלית. נגד סמכות כזאת אפשר לבקש את התערבות בית-המשפט, למניעת שרירות.

השופט לא הוציא צו זמני למניעת הדיון בכנסת. אך במיקרה קודם, שגם הוא נבע מעתירה של אמנון זיכרוני, חיונה היועץ המישפטי לממשלה את דעתו שמן הרגע שהוגשה עתירה כזאת לבית-המשפט, העניין הוא "סוב יודיצה" (תלוי ועומד בבית-המשפט), ואין הכנסת יכולה לדון בו.

אולם בעוד שבעניין הקודם (הפרה 2 לעיל) פנה היו"ר אל היועץ המישפטי כדי לקבל כיסוי למעשיו, הוא לא פנה אל היועץ בעניין זה, שהוא מהותי הרבה יותר. הוא פשוט החליט להתעלם מן העובדה שהוגשה עתירה — את שאורי אבנרי מסר לו אישית את החלטת השופט אגרנט בעניין קביעת השמיעה למחרת.

4. אי-מתן זכות

להצעות לסדר

התעלמות זו רוקנה את העתירה מתוכן, ומנעה דיון בבית-המשפט, מכיוון שאין בית-המשפט דן בעתירה

במהלך 13 השעות הארוכות של הישיבה המארכת יונית, שנמשכה משעה 16.00 באחד בינואר 1973 עד השעה 5.00 בשניים בינואר, אירעו הפרות ללא-ספור של תקנון הכנסת, התקדימים והנוהלים המקובלים. הפרה שיטתית זו נבעה משיקולים טכסיסיים. כדי להעביר את הצעת-החוק לגזילת הקולות, דרוש על-פי חוק, רוב של 61 חברי-כנסת בכל הצבעה. לישיבה זו ערכו שתי הסיעות הגדולות גיוס כללי של חבריהן, שאינם נוהגים בדרך-כלל להטריח את עצמם לכנסת. עופר—באדר חששו שאם יימשך הדיון למחרת היום, יברחו רבים מעדריהם המצביעים שלהם, שליבם לא היה שלם עם המזימה.

אולם נוסף על כוונה מעשית זו, באה שרשרת ההפרות להפגין את הרוח הברוטאלית החדשה של "כנופיית באדר-עופר" (כפי שרבים מחברי הכנסת החלו קוראים לה, מאחורי גבה, על מישקל כנופיית באדר—מיינהוף האנארכיסטים בגרמניה), שרצתה לחכות ש- היא יכולה לעשות ככל העולה על רוחה, ולשים לאל את טכסיסיהם הפרלמנטריים המחוכמים ביותר של הסיעות הקטנות, ובעיקר של אורי אבנרי ושמואל תמיר. חלק מן ההפרות לא שירתו, על כן, שום מטרה מעשית, ואף גרמו לתוצאה הפוכה והתקנון בבעליהן. לא פעם היה נראה שהפעלת הכוח הגס של שתי הסיעות הגדולות הפכה מטרה בפני עצמה.

להלן ההפרות העיקריות:

1. שלילת הבקשה לדחייה

מקובל בכנסת שכל הצבעה נדחת כמעט אוטומטית, אם סיעה גדולה, ואף בינונית, מבקשת זאת. למשל: כשיש כינוס מילגתי, המונע מחברי-הסיעה לבוא לכנסת, או כשסיעה רוצה להתייעץ עם מוסדותיה. הדבר מקובל לא רק במליאת הכנסת, אלא אפילו בוועדות.

נציגי שמונה סיעות, המייצגים 21 חברי-כנסת, נפגשו עם יו"ר הכנסת וביקשו רשמית לדחייה זו, גם בשם 12 חברי סיעת המפד"ל — בסך הכל 33 חברי-הכנסת.

הסיעות נימקו את בקשתן בכך שהן רוצות לנסות להידבר עם הסיעות הגדולות ועם חבריהן, בניסיון אחרון למנוע את ביצוע מזימת גזל-הקולות.

כניגוד לכל המקובל, רדה היו"ר את הבקשה בטענה ש"המערך וגח"ד מתנגדים לכך."

לפי תקנון הכנסת, בידי היו"ר הסמכות הביצועית לקבוע את סדר-היום של הכנסת, ועל כן היתה לו סמכות מוחלטת להיענות לבקשה.

2. "אי-חוד" הצעות אי-האמון

ועדת הכנסת החליטה "לאחד" את שלוש ההצעות השונות להביע אי-אמון לממשלה, שהוגשו על-ידי שלוש סיעות שונות (ע"מ, רק"ח והמרכז החופשי *). על שלושה נושאים שונים לגמרי (יחס-עבודה, פרשת רפיח, עליית המחירים), אין לכך תקדים בתולדות הכנסת, והדבר נוגד את סעיף 35 (א) של תקנון הכנסת האומר: "כל סיעה רשאית להציע לסדר-היום סעיף על הבעת אי-אמון לממשלה, סעיף זה יידון בישיבה הרגילה הקרובה, של באותו יום שהוצעה, וידחה דיון בכל סעיף אחר". **ברור על כן שכל הצעה להביע אי-אמון בממשלה מהווה "סעיף" בפני עצמו — ואין לאחד הצעות שונות לסעיף אחד.**

מטרת התחבולה: לקצר את משך הדיון, ולסכל בכך את כוונת הסיעות הקטנות, שהגישו את ההצעה כדי לדחות את הדיון על חוק גזילת הקולות. (מטרה זו לא הושגה. אילו נדונה כל הצעה תור, היה כל אחד משלושת הדיונים נמשך כשעה וחצי. בסופו של דבר, בגלל סערות-המחאה, ארך הדיון "המאוחד" בשלוש ההצעות למעלה מחמש שעות.)

כדי לבצע את התחבולה, פנה היו"ר אל היועץ המישפטי לממשלה, וזה מסר לו חוות-דעת שוועדת הכנסת מוסמכת לדון בעניין זה. הוועדה החליטה בשעה 11.00 באותו יום, ברוב של המערך, גח"ל והמפד"ל, "לאחד" את ההצעות.

3. ביזוי בית-המשפט

יו"ר הכנסת החליט להתעלם מן העובדה שנגרר החלטת זו הוגשה עתירה צרימניקה כי בית-המשפט הגבוה לצדק, ושהדיון עליה נקי בע למחרת היום.

העתירה הוגשה בשעה 13.00 באותו יום על-ידי עורך-הדין אמנון זיכרוני, בשם אורי אבנרי. נשיא בית-המשפט

* מסיעת העולם הזה — כוח חדש נשללה הזכות להגיש הצעות אי-אמון, בעיקבות שינוי בתקנון, שקבע כי לסייעות-יחיד אין זכות זו. למרות הטענה זכתה בשני מנדטים בבחירות, ניצלה הקואליציה של המערך-גח"ל בשעתו את פרשת שלום כהן כדי להורידה שוב לדרגת "סיעת יחיד".

יהודה שערי (המעין בחומר אחר) ואליעזר שוסטק. ליד תמיר, כשראשו מוסתר על-ידי הספר, ח"כ מנחם פרוש. מתחתם מאיר אבינוה, גדעון האוזנר, שלמה לורנץ ומרדכי טורקיס, המעיינים כולם בספר-התקנון. מעליהם הרב אברמוביץ (חצי מוסתר), יגאל הורביץ, זלמן שובל ושמואל מיקוניס, שגם הוא מעיין בתקנון.

נערכה הצבעה, ובה הצביע הרוב האוטומטי של המערך בעד אישור החלטת ועדת-הכנסת.

5. הממשלה לא

השיבה בזמן

אחרי השמעת ההצעות לאי-האמון, היתה הממשלה צריכה להשיב עליהן.

הדבר אינו מפורט בתקנון, אך מעולם לא היה אחרת. הפעם לא השיבה הממשלה כלל, ורשות

..אתה מכר את התקנון!

תמונה אופיינית: אורי אבנרי ושמואל תמיר קפצו ממושביהם ועומדים, כששניהם מחזיקים בידיהם את ספר תקנון הכנסת, וקוראים לעבר היו"ר. ביניהם חברי-הכנסת

על דבר שכבר הפך נחלת-העבר. לפיכך נאלץ זיכרוני, למחרת היום, לבטל את העתירה, והיא לא נדונה כלל. לפי סעיף 52 של התקנון רשאי כל ח"כ להגיש "הצעה לסדר ינהול הישיבה". את ההצעה יש להגיש בכתב. היו"ר נותן לגזיע לנמק את ההצעה, "במשך לא יותר מדקה אחת", מעל הדוכן או ממקומו.

התקנון קובע כי יזו"ר מוסמך להחליט, אם להיענות לבקשה — אולם לפי המקובל מעניק היו"ר את רשות ההנמקה תמיד, כשיש עניין מהותי. אחרי ששמע את ההנמקה, מחליט היו"ר אם לקבל את ההצעה עצמה או לא.